

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-36>

CHANGING THE PARADIGM OF STATE POLICY IN THE FIELD OF ECONOMIC SECURITY IS THE ORDER OF THE DAY

ЗМІНА ПАРАДИГМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ – ВЕЛІННЯ ЧАСУ

Litkevych V. S.

*Candidate of Law,
Researcher at the Department of
Criminal Law
University of Mannheim
Mannheim, Federal Republic
of Germany*

Літкевич В. С.

*кандидат юридичних наук,
науковий співробітник кафедри
кримінального права
Університет Мангайм
м. Мангайм, Федеративна
Республіка Німеччини*

Економічна безпека розглядається як спроможність національної економіки зберігати стійкість та невразливість до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі, стале та збалансоване зростання. Вона також є важливим критерієм оцінювання якісних параметрів національної економіки, стратегічної ефективності економічної політики держави в економічній сфері [1, с. 3].

11.08.2021 році Указом Президента України від № 347/2021 було затверджено Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року (далі – Стратегія). Зазначений документ покликаний визначити шляхи досягнення цілей і реалізації пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки [2].

У другому розділі Стратегії дається оцінка стану економічної безпеки країни, який за останніх 10 років, на думку авторів документу, не давав змоги забезпечувати національні економічні інтереси і оцінюється як незадовільний із погіршенням показників практично за всіма складовими до небезпечного рівня у 2012 році та 2014–2015 роках. Стан фінансової безпеки й виробничої безпеки визначається в Стратегії як незадовільний, а стан інвестиційно-інноваційної безпеки за період 2010-2019 роки охарактеризовано як небезпечний. Основними викликами та загрозами у сфері інвестиційно-інноваційної безпеки визнано, зокрема відсутність сприятливих умов для залучення інвестицій та реінвестування, а також недостатнє інституційне забезпечення цих процесів.

Слід зазначити, що роль держави у забезпеченні економічної безпеки є ключовою, оскільки вона виступає головним суб'єктом, відповідальним за створення умов для стійкості економіки, захисту національних інтересів та ефективного реагування на загрози. «Забезпечення економічної безпеки є одним із пріоритетних напрямів у діяльності держави, оскільки економіка є основою життєдіяльності суспільства» [3, с. 276].

При реалізації своїх функцій забезпечення економічної безпеки, держава виступає як координатор, регулятор та гарант економічної безпеки. Проте, відповідно до оцінки стану економічної безпеки України, за останні 10 років, наведеної у другому розділі Стратегії, держава за попередній період не справилася зі своїм прямими завданнями в цій сфері.

Неефективність її економічної політики відображена у відповідних показниках Індексу світової конкурентоспроможності Світового економічного форуму за 2019 рік. У категоріях ефективність інституцій Україна посідала 104 місце (серед 141 країни), політика уряду по забезпеченню стабільності – 115, налаштування уряду до змін – 104, довгострокове планування – 98, рівень корупції, 101, надійність правоохоронних органів – 104, макроекономічна стабільність – 133, надійність фінансової системи – 136 [4, с. 567-573].

Більш того, держава опосередковано виступала суб'єктом перелічених негараздів. 87,2% респондентів, проведеного у 2021 році соціологічного дослідження «Стан корупції в Україні. Сприйняття, досвід, ставлення», назвали корупцію у вищих органах влади (політичну корупція) найбільш загрозливою [5].

Як зазначається в Національній оцінці ризиків за 2019 рік, корупція підриває економічні основи держави; знижує іноземні інвестиції; сприяє «тінізації» економіки; збільшує вплив організованих злочинних груп; уповільнює економічний розвиток держави, ускладнює відносини України з іноземними партнерами, а також нівелює довіру населення до державних органів та органів місцевого самоврядування [6, с. 197].

Слід зазначити, що в Стратегії не знайшло відображення питання зміни парадигми діяльності держави в сфері забезпечення економічної безпеки, яка обумовила незадовільний стан економічної безпеки у попередніх періодах. Більш того наступні практичні кроки в економічній сфері свідчать на жаль про те, що держава не відмовилася від силових методів досягнення сумнівних цілей, які підривають економічну безпеку країни.

Так у 2022 році правоохоронними органами України розпочато ряд кримінальних проваджень, пов'язаних з ПрАТ «Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат». 03.02.2023 року ухвалою слідчого судді Шевченківського районного суду м. Києва на грошові кошти ПрАТ «Полтавський ГЗК» накладено арешт [7]. Тобто фактично заблоковано діяльність підприємства, яке в складі групи Ferrexpo за 2022 рік заплатило до бюджету 6,3 млрд грн. податків [8].

Соціальний вимір – внаслідок накладення арешту на рахунки 7500 робітників підприємства, залишилися без заробітної плати [9]. Зазначений факт негативно впливатиме на благополуччя робітників та їх сімей, і призводитиме до звуження внутрішнього споживання та заощадження, зростання бідності, зокрема і серед працюючих, інтенсифікацію процесів трудової міграції, відтік кваліфікованих кадрів.

Фінансовий вимір – при не виплаті заробітної плати 7500 робітникам (*середня валова заробітна плата у 2022 році на підприємстві становила 177 000 грн. на рік або 14 750 грн. на місяць* [10]) державний бюджет неотримуватиме за кожний місяць відрахувань у сумі 24,3 млн. грн. (розрахунок автора). І це при хронічному дефіциті державного бюджету, зростанні державного боргу та відповідного навантаження на державний бюджет; проблемах з функціонуванням системи пенсійного забезпечення в умовах високого демографічного навантаження (див. п. 7 Стратегії).

Іміджевий вимір – акціонером з 100 % часткою в статутному капіталі ПрАТ «Полтавський Гірничо-збагачувальний комбінат» є акціонерне товариство Ferrexpo AG – резидент Швейцарії. Силі дії правоохоронних органів України, підривають імідж України, зокрема в очах інвесторів Швейцарії, країни з одними з найбільших інвестиційних можливостей у світі. За даними Національного банку Швейцарії, станом на 2024 рік обсяг прямих інвестицій швейцарських компаній у виробничі, розподільні та дослідницькі об'єкти за кордоном становив 1400 мільярдів швейцарських франків [11].

Незадовільний стан з економічною безпекою, який існував до повномасштабного вторгнення, і продовжує існувати сьогодні в умовах війни, а також проблема післявоєнної відбудови ставить на порядок денний перед українською державою необхідність кардинальної зміни парадигми її політики в цій сфері. На думку експертів Берлінської конференції з питань відновлення, реконструкції та модернізації України, що відбулася у жовтні 2022 року, щоб справді переорієнтувати економіку України зі Сходу на Захід за допомогою орієнтованої на майбутнє та

зеленої промислової стратегії, глобальної інтеграції та вступу до ЄС, а також залучення сталих інвестиційних потоків, необхідно повністю позбутися багажу історичних радянських експериментів у промисловості, політиці та плануванні. Україна повинна зосередитися на імпорті передового міжнародного досвіду та сильних інституцій і стандартів управління, а не на іноземному капіталі [12].

Перехід до нової парадигми, що передбачала б створення сильних інституцій і стандартів управління, слід розпочинати: зі звільнення економічного блоку державного управління від загальних та дріб'язкових повноважень і покладення на них виключно вирішення стратегічних завдань як то створення сприятливих умов для розвитку економіки; та створення загальнонаціональних об'єднань громадянського суспільства в економічній сфері, яким делегуватиметься частина державних функцій.

Література:

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. Експертно-аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. С. 14. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf> (дата звернення: 20.01.2025).

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року». Указ Президента України №347/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613> (дата звернення: 20.01.2025).

3. Моргун Н.С., Шевчук О.О., Марчевський С.В. Функції держави у забезпеченні економічної безпеки. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». С. 275-280 URL:<https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/05/49.pdf>. (дата звернення: 20.01.2025).

4. The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum. P. 666. URL:https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення: 22.01.2025).

5. Стан корупції в Україні. Сприйняття, досвід, ставлення. Програма сприяння громадській активності «Долучайся!» (USAID/ENGAGE). URL: <https://engage.org.ua/stan-koruptsii-v-ukraini-spryjniattia-dosvid-stavlennia/> (дата звернення: 20.01.2025).

6. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. 2019.

URL:<https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/310/HOP/Документи/Zvit.pdf.pdf>. 250 с. (дата звернення: 20.01.2025).

7. Єдиний державний реєстр судових рішень. Справа № 1/7766/23. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/109977185> (дата звернення: 20.01.2025).

8. Тарасенко А. Ferrexpo сплатила 6,3 млрд грн податків у 2022 році. GMK CENTER. 16.03.2023. URL: <https://gmk.center/ua/news/ferrexpo-splatila-6-3-mlrd-grn-podatkiv-u-2022-roci/> (дата звернення: 20.01.2025).

9. Пругло Я. 7500 Працівників Полтавського ГЗК залишилися без зарплати рахунки підприємства арештовані. Інтернет видання Полтавщина. 07.02.2023., «Полтавщина». URL:<https://poltava.to/news/69905/> (дата звернення: 20.01.2025).

10. Полтавський ГЗК. (середня зарплата). GMK CENTER. URL:<https://gmk.center/ua/manufacturer/poltavskij-gzk/> (дата звернення: 20.01.2025).

11. Economic Importance of Foreign Investment for Switzerland. State Secretariat for Economic Affairs SECO. URL: https://www.seco.admin.ch/seco/en/home/Aussenwirtschaftspolitik_Wirtschaftliche_Zusammenarbeit/Wirtschaftsbeziehungen/Internationale_Investitionen.html (дата звернення: 20.01.2025).

12. International Expert Conference on the Recovery, Reconstruction and Modernisation of Ukraine. Berlin, 25.10.2022, Conference Report. URL: <https://www.g7germany.de/resource/blob/997532/2153244/abaeeladce725c2bc41397c3a3f148b8/2022-12-12-ukr-aufbaukonferenz-abschluss-data.pdf?download=1> (дата звернення: 22.01.2025).